

А. О. Агабабян,
завідувач сектору професійної орієнтації
та підготовки до вступу в Національну академію
відділу прийому слухачів та розподілу випускників
НАДУ при Президентові України,
магістр державного управління,
м. Київ

ОСВІТА ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано сучасний стан нормативно-правового забезпечення освітою людей з особливими потребами в Україні. Означено основні напрями вдосконалення правових механізмів в освіті людей з особливими потребами.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення; освіта осіб з особливими освітніми потребами; правовий механізм; державне управління освітою людей з особливими потребами.

Сучасна політика держави щодо людей з обмеженими функціональними можливостями – це результат її розвитку впродовж останніх 200 років. Значною мірою вона відображає загальні умови життя, а також соціальну та економічну політику в різні періоди часу. Протягом багатьох років політика стосовно інвалідів розвивалася від елементарного догляду в спеціальних закладах до навчання та реабілітації людей, які стали інвалідами у дорослому віці.

Основною передумовою успішного вирішення даних проблем є державна політика щодо інвалідів. У зв'язку з цим важливим завданням держави є забезпечення соціальної захищеності інвалідів, створення ними необхідних умов для індивідуального розвитку, реалізації інтелектуального чи творчого потенціалу. Це здійснюється завдяки участі інвалідів у відповідних державних програмах, розроблених на основі врахування виявлених потреб і регулювання надання соціальної допомоги у передбачених законодавством видах для усунення наявних перешкод. З цією метою держава визначає для людей з обмеженими функціональними можливостями додаткові гарантії для реалізації їхніх прав і законних інтересів, проявляючи при цьому особливу турботу про дітей. Хоча на даний момент ці діти відносяться до найбільш незахищеної категорії населення.

Тому на особливу увагу заслуговує Конвенція ООН про права дитини, що проголошує право на освіту на підставі рівних можливостей. Правові механізми Конвенції спрямовані на захист дітей інвалідів від дискримінації [1].

Конвенцією про права інвалідів визнається право інвалідів на освіту та зазначається, що для цілей реалізації цього права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя [2].

Розробка концепції реформування національної освіти входить до кола наукових інтересів визнаних вітчизняних фахівців, таких як В. П. Андрущенко, Л. В. Губерський, Д. І. Дзвінчук, І. А. Зязюн, Л. М. Карамушка, В. М. Князєв, К. В. Корсак, В. Г. Кремень, С. В. Крисюк, В. І. Луговий, М. І. Михальченко, В. О. Огнев'юк, В. А. Скуратівський; модернізації системи управління вищим освітнім закладом присвячені наукові дослідження В. С. Загорського, С. К. Андрійчука, О. В. Поступної, С. М. Ромашка; широкий спектр державної освітньої політики на сучасному етапі досліджується такими науковцями, як В. А. Ландсман, В. Е. Лунячек, О. В. Радченко, А. Є. Тамм, Р. В. Шаповал; інституційному та нормативно-правовому забезпеченню системи державного управління процесом соціалізації людей з особливими потребами присвячене дослідження Н. А. Теплової; міжнародне та українське законодавство стосовно навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я проаналізовано А. А. Колупаєвою. Разом із тим найбільш ґрунтовні дослідження нормативно-правової бази, що забезпечує впровадження освіти для людей з особливими потребами в Україні, започатковані у 2010 р., тобто, у той час, коли законодавча активність з цього питання набирала нових обертів.

Отже, *метою статті* є спроба проаналізувати й узагальнити нормативно-правову базу освіти людей з особливими потребами в Україні.

Перехід до освіти осіб з обмеженими можливостями практично був визначений ратифікацією Україною в 1991 р. Конвенції ООН про права дитини, якою як документом міжнародного рівня автоматично висуваються вимоги до

кожної держави щодо приведення національного законодавства у відповідність із цією «всесвітньою конституцією прав дитини» [3].

Основні положення соціальної політики, яка спрямована на реабілітацію людей з обмеженими функціональними можливостями висвітлюються у базових документах світового співтовариства:

Всесвітня декларація прав людини (1948 р.); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.); Декларація соціального прогресу і розвитку (1969 р.); Декларація про права розумово відсталих осіб (1971 р.); Конвенція про права дитини (1989 р.); Всесвітня декларація про особливості впливу, захисту і розвитку дітей (1990 р.); Конвенція і Рекомендації про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів (1983 р.) та ін.

Слід зазначити, що головним міжнародним документом, який забезпечує концептуальний підхід до роботи з людьми, що мають психофізичні вади є прийняті Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1993 року «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів». У цьому документі особлива увага приділяється таким групам населення, як діти, жінки, люди похилого віку, бідні прошарки населення, особи з кількома видами інвалідності, біженці-інваліди. У цих правилах викладено таке тлумачення терміну «реабілітація» – процес, маючий на меті допомогти інвалідам досягти оптимального фізичного, інтелектуального, психічного та/чи соціального рівня діяльності та підтримувати його, надавши їм тим самим засоби для зміни їх життя та розширення рамок їх незалежності.

Як зазначає А. А. Колупаєва, «на сучасному етапі суспільство (у широкому сенсі цього слова) «прийшло» до визнання та ствердження права осіб з особливостями психофізичного розвитку на повноцінну участь у суспільному житті і намагається усвідомити необхідність створення умов для повноцінної реалізації цього права» [4]. Залучення та участь мають вирішальне значення для людської гідності, а також для дотримання прав людини [5].

Як відомо, в основі реалізації прав громадян на освіту покладена Конституція України. У ст. 53 задекларовано, що «державою забезпечує

доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» [6].

У ст. 3 Законі України «Про освіту» відзначено право громадян України «на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від ... стану здоров'я ... та інших обставин», та вказано на сприяння навчанню у домашніх умовах та можливість педагогічного патронажу [7]. Але в цьому Законі ще не йдеться про гарантії забезпечення умов для навчання дітей з особливими потребами саме у масових навчальних закладах, оскільки його прийнято у 1991 р. Не вирішили цього питання в повному обсязі і інші закони України, які були прийняті у 1999-2001 роках, коли нормою було забезпечення дітей з особливими потребами корекційно-компенсуючою освітою, в основному у навчальних закладах інтернатного типу.

Так, Законом України «Про дошкільну освіту» гарантується право дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку на виховання і навчання у дошкільних навчальних закладах компенсуючого типу [8], навіть останні зміни 2010 року не торкнулися питань забезпечення дошкільного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами. У ст. 6 Закону України «Про загальну середню освіту» зафіксовано, що державою забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти у державних і комунальних навчальних закладах [9]. Разом із тим Законом України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» (2010 р.) внесено зміни до Закону України «Про загальну середню освіту» щодо можливості впровадження інклюзивного навчання, а саме у ч. 3 ст. 9 зазначено, що «загальноосвітні навчальні заклади можуть створювати у своєму складі ... спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами» [10].

У Законі України «Про позашкільну освіту» гарантується доступність позашкільної освіти громадянам з будь-якими ознаками, при цьому також не йдеться про їхній стан здоров'я [11].

Статтею 21 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів України» гарантується інвалідам дошкільне виховання та здобуття освіти на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям, а також можливість застосування при навчанні, професійній підготовці або перепідготовці інвалідів поряд із загальними альтернативними формами навчання [12].

У ст. 19 Закону України «Про охорону дитинства» відзначається не лише рівне право всіх дітей на будь-який рівень освіти, але й окремо – права дітей-інвалідів на спеціальну освіту, освіту в домашніх умовах та «на здобуття освіти за індивідуальними навчальними програмами, які узгоджуються з індивідуальними програмами реабілітації дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства» [13].

Отже, як свідчить проведений нами вибірковий аналіз нормативної бази, основні закони України про освіту забезпечують соціальний захист дітей та інвалідів, гарантують створення умов для спеціального, компенсуючого та інтегрованого навчання. На нашу думку, доповнення і зміни до основоположних освітянських актів у 2010 – 2012 рр. створюють можливість впровадження інклюзивного навчання на загальному середньому освітньому рівні.

Окремі нормативно-правові акти спрямовані на створення соціально-економічних умов для інтеграції в суспільство дорослих і дітей з особливостями розвитку, зокрема, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) серед стратегічних завдань реформування змісту освіти передбачає «сприяння фізичному, психічному здоров'ю молоді, врахування потреб індивідуальної корекційно-компенсаційної спрямованості навчання і виховання дітей з вадами психофізичного розвитку» [14]. Така освіта передбачає навчання людей з особливими освітніми потребами за місцем їхнього проживання в спеціально створеному середовищі масового навчального закладу, пристосованого для навчання з будь-якими потребами, що сприяє гармонійному розвитку кожної окремої людини в залежності від її індивідуальних можливостей.

Ще 2001 р. наказом Міністерства освіти і науки України започатковано Всеукраїнський науково-педагогічний експеримент «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» [15]. За період дії проекту (2001 – 2007 рр.) було розроблено програму підготовки вчителів/вихователів класів/груп навчання на 72 години та програму тренінгів на 18 – 36 годин, архітектурно адаптовано 5 загальноосвітніх навчальних закладів, 467 педагогічних працівників пройшли курс навчання за програмою «Залучення дітей з особливими потребами».

З 2008 р. розпочато новий науково-педагогічний експеримент «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, шляхом запровадження їх інклюзивного навчання», який триватиме до кінця 2013 р. [16]. Слід зазначити, що ще два роки потому було затверджено державні програми та план заходів, спрямованих на створення умов для життєдіяльності осіб з особливими потребами [17-18], у тому числі йшлося й про забезпечення доступності навчальних закладів.

Указом Президента України «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2007 р.) доручено Міністерству освіти і науки України вжити заходів щодо створення за участю Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій умов для навчання (за відсутності протипоказань) дітей-інвалідів у неспеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладах, удосконалення навчально-матеріальної бази загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів для забезпечення освітніх потреб дітей та молоді з інвалідністю [19].

Указом Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» (2008 р.) доручено розробку планів дій до 2011 р. щодо поліпшення умов навчання для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського

підкування, та дітей з обмеженими фізичними можливостями, надання їм соціально-педагогічної підтримки для адаптації серед однолітків [20].

Одним із таких планів дій у частині забезпечення доступності навчальних закладів для дітей-інвалідів став План заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших мало мобільних груп населення на 2009 – 2015 рр. «Безбар'єрна Україна», затверджений постановою Кабінету Міністрів України у липні 2009 р. [21].

Заслуговує на увагу розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1482-р, що затверджує План заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 р. [22]. Відомо, що певні складові цього плану вже виконано, а саме, внесені зміни у деякі законодавчі документи щодо запровадження інтегрованого навчання, затверджене Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами .

Разом з тим і досі у Формулі розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між державним бюджетом і місцевими бюджетами [23], не враховані діти з особливим освітніми потребами, які навчаються у спеціальних класах загальноосвітніх навчальних закладів, не розроблені нормативи фінансування витрат, пов'язаних з навчанням цієї категорії дітей, з урахуванням індивідуальних навчальних програм і планів.

У 2010 р. на замовлення Міністерства регіонального розвитку та будівництва України інститутом ПАТ «КиївЗНДІЕП» розпочато розробку змін до державних будівельних норм з будівництва навчальних закладів та закладів соціального захисту населення. 30.06.2011 р. на засіданні науково-технічної ради Мінрегіонбуду розглянуто та схвалено проекти Тематичних планів науково-дослідних розробок у сфері будівництва, згідно з якими передбачається фінансування ряду проектів, серед яких зміни до державних будівельних норм «Будинки та споруди навчальних закладів» [24]. Однак низка доручень виконується на місцях частково за рахунок місцевих освітніх програм

та за кошти благодійників: громадських організацій, батьків. Це стосується організації підвезення учнів з особливими потребами до місця навчання спеціально обладнаними транспортними засобами у супроводі підготовленого персоналу, створення умов для безперешкодного доступу до будівель і приміщень навчальних закладів з інклюзивним навчанням (побудова пандусів, спеціальних ліфтів, підйомників тощо).

У грудні 2009 р. Міністерством освіти і науки України затверджено Заходи міністерства на виконання завдань розпорядження Кабінету Міністрів від 03.12.2009 р. № 1482-р [25]. Але слід звернути увагу на той факт, що ще у вересні 2009 р. МОН було затверджено План дій щодо запровадження навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009 – 2012 рр. (наказ від 11.09.2009 р. № 855) [26]. Наступним кроком у забезпеченні підґрунтя для інклюзивного навчання стало затвердження у 2010 р. нового Положення про загальноосвітній навчальний заклад, у якому відображена як і в Законі України «Про загальну середню освіту» (зі змінами) можливість впровадження інклюзивного навчання, а саме зазначене право навчального закладу приймати рішення про створення інклюзивних класів для навчання дітей з особливими освітніми потребами [27].

Указами Президента України В. Ф. Януковича «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.) та «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2011 р.) доручено забезпечити активізацію роботи із запровадження інклюзивного навчання в дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах дітей з особливими потребами [28-29].

На особливу увагу заслуговують документи про Концепцію розвитку інклюзивної освіти [30] і Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (далі Порядок) [31], які врегульовують комплекс питань, пов'язаних з організацією навчально-виховного процесу та створенням відповідних умов для навчання, приведення системи освітньої роботи у відповідність до потреб дитини та сім'ї. При розробці

вищезазначеного Порядку було використано досвід 22 експериментальних загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладів, залучених до вищезазначеного вище Всеукраїнського експерименту.

Разом із тим у Порядку регламентується введення посади вихователя (асистента вчителя), але таку посаду було запропоновано вводити за останніми Типовими штатами загальноосвітнього навчального закладу, з 01.09.2012 р. і без збільшення кількості працюючих (тобто за рахунок інших штатних одиниць) [32]. У нових типових штатах для дошкільних навчальних закладів передбачається введення додаткових штатних одиниць помічників вихователя лише для спеціальних та санаторних навчальних закладів, як і вузьких спеціалістів (логопедів, дефектологів, медичних сестер тощо) [33].

Отже, є нагальна потреба у доопрацюванні відповідних нормативно-правових актів, що в повній мірі забезпечать виконання вищезазначеного Плану заходів для створення необхідного кадрового забезпечення.

Як зазначалося вище, у низці законодавчих актів, таких як закони України «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту» чітко не зафіксовано можливість організації навчання людей з особливими потребами. Окрім того, ми вважаємо за доцільне на сьогодні доопрацювати Типові штатні розписи навчальних закладів різних типів в частині забезпечення у повному обсязі навчання посадами асистентів вихователів, вчителів та керівників гуртків, спеціалістів корекційно-компенсаційного спрямування; також необхідно поширити дію коригуючих коефіцієнтів визначених видатків на навчання людей з особливими освітніми потребами в навчальних закладах всіх типів; слід також розробити критерії оцінювання навчальних досягнень людей з особливими освітніми потребами в спеціалізованому середовищі тощо.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Конвенції про права дитини : постанова Верховної Ради Української РСР від 27.02.1991 р. №789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 13. – С. 191–193.

2. Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї: закон України від 16.12.2009 р. № 1767-VI / Верховна рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 9. – С. 256.
3. Про ратифікацію Конвенції про права дитини: постанова Верховної Ради Української РСР від 27.02.1991 р. № 789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 13. – С. 191-193.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : моногр. / А. А. Колупаєва. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с. – С. 14.
5. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994 г. – К., 2000. – 21 с.
6. Україна. Конституція (1996): [зі змін. та доповн.] станом на груд. 2004 р. – Одеса : Негоціант, 2005. – 80 с. – С. 18.
7. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 34. – С. 943–961.
8. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – С. 1010–1032.
9. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №28. – С. 547-562.
10. Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу: Закон України від 06.07.2010 р. № 2442-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 46. – С. 1641–1643.
11. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 46. – С. 931–938.
12. Про основи соціальної захищеності інвалідів України : Закон України від 21.03.1991 р. № 876-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 21. – С. 547–554.
13. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – С. 604–614.
14. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. № 896 / Вся база «Законодавство України» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=896-93-%EF>.
15. Про проведення Всеукраїнського науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» : наказ Міністерства освіти і науки України від 10.08.2001 р. №586 / [Електрон. ресурс] : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/1/statti/3tataruncev/nakaz.htm>.
16. Про проведення науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, шляхом запровадження їх інклюзивного навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.12.2008 р. № 1087 / [Електрон. ресурс] : <http://ussf.kiev.ua/index.php?go=Content&id=84>.
17. Про затвердження Програми забезпечення безперешкодного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів житлового та громадського призначення : постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2003 р. № 863 // Офіційний вісн. України. – 2003. – № 23. – С. 368–372.
18. Про затвердження Плану додаткових заходів щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.11.2005 р. № 444-р [Електрон. ресурс] : Інформаційно-аналітичний центр «Ліга». ТОВ «Ліга».

19. Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями : Указ Президента України від 18.12.2007 р. № 1228/2007 // Офіційний вісн. Президента України. – 2007. – № 38. – С. 341–344.

20. Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні : Указ Президента України від 20.03.2008 р. № 244/2008 // Офіційний вісн. Президента України. – 2008. – № 8. – С. 114–119.

21. Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки «Безбар'ерна Україна» : постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 р. № 784 // Офіційний вісн. України. – 2009. – № 58. – С. 35–39.

22. Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1482-р // Уряд. кур'єр. – 2009. – № 234. – 16 грудня. – С. 7–9.

23. Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів : постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 р. № 1149 // Офіційний вісн. України. – 2010. – № 97. – С. 14–44.

24. Протокол засідання Комітету забезпечення доступності інвалідів та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури при Мінрегіонбуді. – 15 липня 2011 р. – Київ [Електрон. ресурс] : Проект «Безбар'ерна Україна» Національної асамблеї інвалідів України». – Режим доступу : <http://netbaryerov.org.ua/index.php/comitety/2010-03-23-20-39-03/45-minbud/879-2011-07-23-12-13-15>.

25. Про заходи МОН на виконання завдань, визначених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року № 1482-р «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року : наказ Міністерства освіти і науки України від 21.12.2009 р. № 1153 // Інформ. вісн. Міністерства освіти і науки України. – 2010. – № 21. – С. 41–46.

26. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки : наказ Міністерства освіти і науки України від 11.09.2009 р. № 855 // Інформ. вісн. Міністерства освіти і науки України. – 2009. – № 30. – С. 3–13.

27. Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад : постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 778 // Офіційний вісн. України. – 2010. – № 65. – С. 133–143.

28. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні : Указ Президента України від 30.09.2010 р. № 926/2010 // Офіційний вісн. України. – 2010. – № 75. – С. 9–10.

29. Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями : Указ Президента України від 19.05.2011 р. № 588/2011 // Офіційний вісн. Президента України. – 2011. – № 16. – С. 251–253.

30. Концепція розвитку інклюзивної освіти: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 912 // Інформ. вісн. Міністерства освіти і науки України. – 2010. – № 34-35-36. – С. 42–50.

31. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах : постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 // Офіційний вісн. України. – 2011. – № 62. – С. 65–67.

32. Про затвердження Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів: наказ Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 р. № 1205 // Офіційний вісн. України. – 2010. – № 101. – С. 59–65.

33. Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2010 р. № 1055 // Офіційний вісн. України. – 2010. – № 91. – С. 62–67.

Agababyan A. O. Education for people with special needs: legal aspects.

The analysis of the legal guarantees of education for people with special needs in Ukraine has been done. The main improvement directions for legal mechanisms have been determined.

Key words: legal guarantees; education for people with special needs; legal mechanism; public administration in education for people with special needs.

Агабабян А. А. Образование людей с особенными потребностями: нормативно-правовой аспект.

Проанализировано современное состояние нормативно-правового обеспечения образования людей с особенными потребностями в Украине. Обозначены основные направления усовершенствования правовых механизмов в образовании людей с особенными потребностями.

Ключевые слова: нормативно-правовое обеспечение, образование людей с особенными образовательными потребностями, правовой механизм, государственное управление образования людей с особенными потребностями.